

U povodu ovogodišnjeg proračuna za kulturu

PIŠE Branimira Lazarin

Devastirajući pad

Novi proračun za kulturu unutar ukupnog nacionalnog budžeta održava staru, stabilnu formu hladnog pogona institucija, a konkretno i polako gasi programski, proizvodni dio najšire shvaćene kulture

KAKVA je struktura ovogodišnjeg proračuna za kulturu i u čemu je pogubna metodologija njegova ponovnog smanjivanja? U skladu s izrečenim 'jamstvom' ministra kulture ZLATKA HASANBEGOVIĆA o 'institucijama koje treba čuvati' i njegovoj otvorenoj sumnji u opravdanost financiranja izvaninstitucionalne kulturne scene, novi proračun za kulturu unutar ukupnog nacionalnog budžeta održava staru, stabilnu formu hladnog pogona institucija, a konkretno i polako gasi programski, proizvodni dio najšire shvaćene kulture. Tako da ono što se na prvi pogled čini kao ziheraška odluka finansijskih profesionalaca hladne glave, za svakoga iole zainteresiranijeg u kulturi znači devastirajući pad. Kako se, uostalom, može razgovarati o (sintagmatski nacionalnoj) kulturi ako ne možemo govoriti o razvoju njezine proizvodnje, u institucijama i izvan njih? Zasad jedino u sitnim pomacima unutar rubrika proračuna za kulturu u kojima je implicitna kulturna politika pokazala određene tendencije.

Na krupnom planu je jasno da je proračun za Ministarstvo kulture za 2016., koji iznosi 434 milijuna i 863 tisuće kuna, za nešto više od 101 milijun kuna manji od prošlogodišnjega. Iako je postotak udjela kulture u ukupnom državnom proračunu ostao otprilike jednak prošlogodišnjem (oko 0,6 posto), proračunski rez od 101 milijun kuna je fatalan jer pod tom stavkom podrazumijeva ukupnost 'javnih potreba u kulturi' odnosno programa.

Postotak udjela kulture u ukupnosti državnog budžeta ostao je 'stabilan' jer su Agencija za elektroničke medije (AEM) i Hrvatski audiovizualni centar (HAVC), kao institucije koje su do sada bile finansijski samostalne, u novome proračunu uvrštene kao proračunski korisnici unutar proračuna MK-a. To znači da su stavci 'Ostali proračunski korisnici iz područja kulture' gdje su, između ostalih, oduvijek uvršteni veliki proračunski korisnici HNK, Ansambl Lado ili Hrvatski restauratorski zavod, od 2016. pridruženi AEM i HAVC, zbog čega je iznos u toj rubrici uvećan za 83 milijuna kuna. No odluka da se AEM uvrsti u proračun MK-a nije novost aktualne Vlade, nego provodi odluku Ministarstva financija prethodne Vlade u njezinu tehničkom dijelu: rješenje je, navodno, takvo zbog zahtjeva administracije EU-a o transparentnosti financiranja tog sektora.

Ovom akcijom proračunskog knjigovodstva proračunski je deficit smanjen za oko 83 milijuna kuna. Istovremeno, devet posto manji proračun Ministarstva znači i 101 milijun kuna, odnosno 19 posto novca manje za programe u kulturi, odnosno još 19 posto manje zaposlenih u sektoru gdje je nezaposlenost ionako iznad prosjeka. Postavlja se, usput, i pitanje što će sada biti s onih dvadesetak milijuna kuna viška sredstava Agencije za elektroničke medije, koje je bivši predsjednik Vijeća ZDENKO LJEVAK u maniri dobrog gospodara strpljivo akumulirao, ali nije potrošio 'za dugoročne projekte

Agencije', na što obvezuje Zakon o elektroničkim medijima – pojašnjava nam MILAN ŽIVKOVIĆ, savjetnik za medije u bivšem sastavu Ministarstva kulture.

Ali praksa fiktivnog krpanja proračuna za kulturu nije bez presedana. Živković podsjeća na tu praksu još iz vremena ministra ANTUNA VUJIĆA.

Takozvana spomenička renta – mali iznos koji vlasnik kafića u gradskim zidinama plaća da bi se one popravile – do 2003. je bila dodatkom na proračunska sredstva. Kao i sada prihodi HAVC-a i Agencije za elektroničke medije, ta sredstva su nakon 2003. ubrojena u proračun, a poslije su značajno smanjena. Ilustracije radi, 2003. godine smo za zaštitu spomenika raspolagali sa 155 milijuna bez sredstava spomeničke rente, a deset godina kasnije 100 milijuna s njom (sada je to oko 76 milijuna). Jednako tako je Vlada mogla proračunu Ministarstva kulture pripisati 1,4 milijarde HRT-ovih prihoda, pa defilirati s fiktivnim povećanjem! No bolje da ne zavisimo nesreću: Vlada Srbije je to doslovno i napravila. Dodatni aspekt tog neuspjelog ubrizgavanja izvanproračunskog 'botoksa' pod raspucanu kožu proračuna za kulturu predstavlja finansijska autonomija. Ona nije dovoljan, ali je nužan uvjet za onu stvarnu autonomiju od bilo koje vladajuće većine – zaključuje Milan Živković.

Analizirajući pojedinačne stavke unutar proračuna MK-a, stvari postaju mnogo jasnije, a negdje se pojavljuju i kao projekcije priori-

teta aktualne politike. Primjerice, Programi muzejsko-galerijske djelatnosti izgubili su 1,91 milijun, a Programi kazališne i glazbenoscenske djelatnosti 2,4 milijuna kuna u odnosu na prošlu godinu. Programi audiovizualne djelatnosti i medija izgubili su 14 milijuna kuna, i to zato što je dosadašnji Program poticanja ulaganja u proizvodnju audiovizualnih djela sada uključen u stavku 'HAVC', a i zato što je ministar Hasanbegović odlučio prekinuti ulaganja MK-a u neprofitne medije, pa ta rubrika u 2016. više ne postoji. Najveća 'ušteda' proračuna u kulturi je u stavci 'Zaštita kulturnih dobara', gdje je proračun u odnosu na prošlogodišnji manji za 53,5 milijuna kuna. Ove godine nema novca za kapitalna ulaganja u kulturu, a tako se predviđa i ubuduće. Program 'Izgradnje, održavanja i opremanja ustanova kulture' manji je za 23 milijuna, a iznosi nešto više od 50 milijuna kuna.

NITKO razuman neće očajavati što je smanjen opseg financiranja nepokretnih spomenika kulture, ali je posve nelogična činjenica što se najmanji programi u hijerarhiji režu najviše, najsitnijim škaricama. Analitiku proračuna zato najprije valja gledati logikom ulaganja – ne po tome kome, nego za što se novac koristi: tako ispada da je za minimalan finansijski izdatak na razini državnog budžeta moguće postići maksimalan učinak razvoja kulturne proizvodnje. Naš sugovornik objašnjava tu jednostavnu jednadžbu.

Na programe u kulturi i medijima odlazi tek oko 450 milijuna kuna. I to u boljim godinama, što 2016., bojim se, neće biti. A ako bismo odlučili doslovce udvostručiti financiranje programa putem javnih natječaja središnje države, za to bi nam bilo dovoljno 450 milijuna kuna, a teško da bi se pronašao dio javnog dobra koji je moguće toliko unaprijediti s tako malo novca. Na primjer, program dopunskog kulturnog i umjetničkog obrazovanja Ministarstvo kulture je 2015. godine sufinanciralo sa samo 300 tisuća kuna, a radionice, koncerti, predstave i slične aktivnosti su održane u preko sto vrtića i škola. Ta je stavka ove godine prepolovljena, a možemo se samo nadati da istu ili goru sudbinu neće doživjeti i sredstva koja su iz Europskog socijalnog fonda prethodno osigurana za istu namjenu – objašnjava Živković.

Ministar Hasanbegović javno je kazao da će se povećati financiranje izdavačke djelatnosti, muzeja i arhiva. Upravo tako, Programima arhivske djelatnosti (muzeji, galerije, arhivi) budžet je povećan za oko dva milijuna kuna u odnosu na prethodni proračun; dok su Programi knjižnične djelatnosti i književnog izdavaštva dobili 1,5 milijuna kuna povećanja. Ali tablica 'dobitnika' i 'gubitnika' proračuna nema nikakvog smisla, jer će se već dogodine vidjeti i osjetiti posljedice reza na najosjetljivijim mjestima ukupnog tijela kulture. ■

Već će se dogodine vidjeti i osjetiti posljedice reza – Ministarstvo kulture (Foto: Davor Puklavec/PIXSELL)